peeti, kuulus rüütelkonnale, suurmaaomanikest koostuvale ratsateenistuseks kohustatud aadlile. Linnad hakkasid alles hertsogi valitsuse all aeglaselt edenema. Talupojad jäid, nagu igalpool, politiliselt õigusteta. Suuris domäänes allusid nad maahärralikule, vasallimõisades mõisahärralikule jurisdiktsioonile, muide kõikjal vanast ajast säilinud talupoja-kohtutega. Orduajast pärit vabadele talupoegadele kinnitati nende eesõigused. Rahatulunduses etendas alalise rõhuva rahapuuduse tõttu domäänimaade pantimine halba osa. — Kohtuolude uuesti organiseerimist ja seaduste kodifikatsiooni ei suudetud K.-i ajal veel läbi viia. Viljakaim oli K.-i poolt, ühenduses maapäevaga ja hertsogi nõuniku, eelnimet. Henningi kaasabil, ette võetud evangeelsete kiriku- ja kooliolude korraldamine. Maal loodi terve võrk uusi kihelkonna kirikuid; superintendendid Bülow ja Einhorn-Koppersmidt korraldasid 1565. a. alates põhjalikke visitatsioone; 1570 pandi maksma uus kirikukorraldus; 1587 laskis hertsog esimesed lätikeelsed jumalateenistuse raamatud trükkida. 1566 rajas K., abielludes printsess Annaga Mecklenburgist, herts. Kristofi (vt.) õega, dünastia, mis Kuramaal kuni 1737. a.-ni valitses. K. suri 17. V. 1587. — Etendanud kahemõttelist osa Fürstenbergi auväärse kuju kõrval ja orduriigi lagunemisel, on K. kaasaeglaste ja hilisemate põlvede poolt saanud terava laituse osaliseks. Politikuna tõmbas K. ometi vaid konsekventsid iganenud ordu langusest ja Vana-Liivi konföderatsiooni hukkumisest tolleaegsete üldiste võimusuhete tagajärjel; lõpuks jäi K. siiski ilma ihaldatud saavutise suuremast osast. Tema maavalitseja-aegne tegevus on viimseil aastakümneil kaunis allakäinud Kuramaale vaid õnnistuseks olnud. K.-le lõplikult jäänud Vana-Liivi osas on ta truult töötanud ikka ja alati ajaloo poolt püstitava ülesande — lääne hariduse säilitamise — lahendamisel.

Renner; Sal. Henning, Liffl. Churl. Chronica 1554—90 u. Warhafft. Bericht, wie es in Religionssachen in Churland ist gehalten worden (Leipzig, 1594, ka ühes seletustega *Scr. rer. Liv.* II, 195—368); Th. Kallmeyer, Die Begründung d. ev.-luth. Kirche in Kurland durch Hzg. Gotthard (Mitt. VI, 1—224); Seraphim, Livl. Gesch. III[II] (A. Seraphim, Gesch. d. Herzogtums Kurland); Jb. f. Gen. 1899, lk. 70 j. (L. Arbusow *sen.*); Arbusow, Grundriss[IV]; E. Zivier, Neuere Gesch. Polens I (1915), lk. 598 jj. *L. A.*

KETTUNEN, Hilja Armida, järgneva naine, Soome keele lektor, sünd. 27. X 1888 ukj. Helsingis kantseleiametniku Joh. Fr. Sevón'i tütrena, õppis 1908. a. alates 2½ a. Helsingi ülikoolis soome keelt ja kirjanduslugu ja võttis elavalt osa karskustööst õppiva noorsoo keskel. Huvitatud oma mehe Eesti harrastustest, jälgis K. tähelepanelikult Eesti olusid ja viibis 1919. a. märtsist augustini Tallinnas »Uusi Suomi« ja »Iltalehti« kirjasaatjana. 1920—24 oli ta soome keele lektori k. t. Tartu ülikoolis ja siirdus siis tagasi Soome. Soome ja Eesti ajalehtedes on K. avaldanud rea artikleid, eriti karskusliikumise ja hõimuküsimuse alalt. Kodanlikkude teenete eest Eesti Vabadussõjas on K.-le vabadusrist annetatud.

H. K.-i akt Tartu ülikooli arhiivis; Üliõpilasleht 1924, nr 7. *T.*

KETTUNEN, Lauri Einari, keeleteadlane, sünd. 10. IX 1885 ukj. Joroiste klk. Soomes, lõpetas filosoofia kandidaadina Helsingi ülikooli 1908, sai filos. magistriks 1911 ja filos. doktoriks 1913. On viibinud uurimisteekondadel Skandinaavia metsasoomlaste juures, paaril korral Eestis, siis veel Vadjas, Vepsas, mitmel korral Liivis, 1922. a. suvel Ungaris ja 1925—26 suveti Soomes eri murdealadel. Toimetas 1914—17 »Uusi Suometar'i« Eesti osakonda. Nimetati 1914 soome keele dotsendiks Helsingi ülikoolis (kus loenguid pidas m. s. eesti keele üle) ja valiti 1919 Tartu ülikooli läänemere-soome keelte professoriks, kust ta lahkus 1924 sügissemestri lõpul, et uuesti asuda dotsendina Helsingi ülikooli. Viibis 1919 Tallinnas Soomes asutatud »Eesti aitamise peakomitee« esindajana, kellena tal võimalus oli tõhusalt mõjuda Soome vabatahtliku abi korraldamisele Eestis. Oma ametikohuste kõrval Eestis on K. loenguid pidanud ka õpetajate suvekursustel; oli 1920 kevadel Akad. Emakeele Seltsi asutajate esirinnas, mis ühingu esimeseks esimeheks K. oli 1920—24; on pidanud rea teaduslikke ettekandeid eesti keele üle E. Kirjand. S.-is, Õp. E. S.-is, eriliselt aga Ak. Emak. S.-is; oli »E. Kirjanduse« ja »E. Keele« toimetusliikmeks, avaldades neis ajakirjades (Soomes aga »Virittäjä's«) lühemaid teaduslikke töid eesti ja soome keele kohta. On »Suomal. Tiedeakatemia« abiliige, Ak. Emak. S.-i auliige, ja Eesti vabadusristide kavaler. Tema teaduslikud publikatsioonid, mis erilisemalt tähtsad on ka eesti keele seisukohast, on: väitekiri »Lautgeschichtl. Darstellung über d. Vokalismus d. Kodaferschen Dialekts, mit Berücksichtigung anderer estn. Mundarten« (Hels., 1913; XIII+235 lk.), »Lautgeschichtliche Untersuchung über den Kodaferschen Dialekt« (Hels., 1913; XIV+217 lk.), kus teostes K. annab esimese põhjalikuma, nüüdisaja teaduse nõuetele vastava häälikuloolise esitise Kodavere murdest, valgustades sellekõrval ka üldisi ja muude murrete häälikarenguid Eestis; »Viron ja suomen ero-